

Potrebna je večja politična aktivnost

Zadnja leta se je slovenska prosvetna dejavnost na Tržaškem in na Goriškem okrepila, posebno tudi s strani krščansko usmerjenih društev. Tako prirejajo na primer v Katoliškem domu v Gorici zanimiva predavanja o aktualnih vprašanjih, v Steverjanu se je poživila prosvetna dejavnost, odkar imajo nov prosvetni dom, na Opčinah je na novo zavetela prosvetna dejavnost, ki ima izhodišče v Finžgarjevem domu in v društvu »Tabor«, v ulici Risorta in pri Sv. Ivanu sta bili zgrajeni novi dvorani, kjer je možno prirejati predstave, v Nabrežini je zaživela nova prosvetna dejavnost — da omenimo samo nekatere primere. So pa še vasi ali predmestja, kjer je bila nekdanja prosvetna dejavnost, zlasti pevski in igralski, živahni, zdaj pa je skoraj zamrla. Treba bi bilo dati nove pobude tudi tam. Ni res, da so naši ljudje otopeli za prosvetno delo in da je v njih zamrlo kulturno zanimanje in teženje. V zadnjih letih se je že večkrat pokazalo, da je ravno obratno res — da z veseljem poprimajo, če se le pojavi kaka resna pobuda. Vendar pa jih ne bi smeli samo obsipavati z očitki, da so pasivni in brezbržni, ampak jim aktivno pomagati, da uresničijo kako novo ali poživljeno obliko prosvetnega dela. To jim da potem veselje in samozavest.

Vendar pa ni dovolj samo prosvetno delovanje. Našim ljudem tako po vaseh kot v predmestjih in v samem mestnem centru, kmetom in delavcem, pa tudi izobražencem in mladini je potrebna tudi politična izobrazba, zavednost in samozavest. V tem pogledu pa je bilo v zadnjih letih malo storjeno. Edino, ki se kolikor toliko trudi v tem pogledu, je časopisje, vendar časnik do marsikoga ne pride, ker se je precej naših ljudi odvadilo brati. Vse rajši poslušajo radio in televizijo.

Že dolgo ni več nobenih političnih in narodno-vzgojnih predavanj po naših krajih. To bi bila zlasti dolžnost Slovenske skupnosti, ki pa je najbrž zaradi resničnih težav to nalogo zanemarila. V našem listu smo že večkrat opozorili, da se ne bi smeli obračati na naše volivce samo takrat, kadar so razpisane volitve, ampak da bi morali ostati v trajnem stiku z njimi, tudi v razdobjih od enih volitev do drugih.

Seveda je težko pričakovati, da bo v tem oziru lahko veliko storil in dal odločilno pobudo kak posameznik ali kak list. To lahko stori le Slovenska skupnost kot celota. Mislimo, da je nastopil zdaj z zimsko sezono čas, ko bi mogli in morali prirejati po naših vaseh, predmestjih in v mestu samem vrsto predavanj, posvetovanj, okroglih miz in večjih zborovanj, na katerih bi morali seznanjati slovenske volivce in naše prebivalstvo s sedanjimi političnimi, gospodarskimi, socialnimi in kulturnimi, posebno pa šolskimi pro-

(Nadalj. na 2. strani)

O deželni pristojnosti za manjšinske probleme

UMESTEN PREDLOG SVETOVAVCA D. ŠTOKE

V deželnem zboru Furlanije - Julijske krajine se je v sredo, 26. t. m., zaključila razprava o deželnem obračunu za leto 1968 in proračunu za leto 1970. Na koncu razprave je spregovoril predsednik Berzanti, ki je obširno govoril o politiki deželne vlade, pri čemer je zlasti poudarjal njena prizadevanja za rešitev gospodarskih in socialnih vprašanj. Ko je govoril o zunanjepolitičnih problemih, je predsednik potrdil politično voljo deželne vlade, ki teži za tem, da dežela Furlanija - Julijska krajina prispeva, kolikor je v njenih močeh in pristojnostih, k tesnemu sodelovanju zlasti s sosednimi deželami in državami, to je z Jugoslavijo in Avstrijo. V tej zvezi je tudi omenil prisotnost slovenske narodne manjšine, ki predstavlja bogastvo za vso deželo in je zato vredna vse pozornosti in zaščite.

Med glasovalnimi izjavami je spregovoril tudi svetovavec Slovenske skupnosti Drago Štoka. »Slovensko ljudstvo — je med drugim dejal — se ne more sprijazniti z dosežanimi stališči o pristojnosti avtonomne dežele za vprašanja, ki ga pobliže zadevajo. Naše ljudstvo se ne more strinjati s pasivnostjo, ki jo deželna vlada kaže v zvezi s tem perečim problemom, temveč zahteva in pričakuje, da bo abstraktnemu in programskemu členu 3 deželnega statuta končno priznana konkretna vsebina, kajti le na ta na-

čin bo mogoče dejansko zaščititi narodne pravice slovenske manjšine.«

»Prav v ta namen — je nadaljeval govornik — predlagam, naj se ustanovi posebna komisija, katere člani morajo biti tudi slovenski izvedenci, ki naj v sporazumu z uradom za manjšine pri predsedništvu deželne vlade izdela jasne predloge o ukrepih, ki so potrebni za rešitev nadvse aktualnega in za slovensko manjšino naravnost življenjskega problema.«

Pred glasovanjem o proračunu je svetovavec Štoka predložil tri resolucije. V eni teh je zahteval, naj deželni odbor s pomočjo urada za manjšine stalno spremlja zadeve, ki zanimajo Slovence, in naj hkrati posreduje pri osrednji vladi za rešitev manjšinskih vprašanj. Druga resolucija priporoča, naj deželna vlada sprejme posebne ukrepe v korist kmetijstva na Tržaškem in Goriškem, tretja pa predlaga ustanovitev posebne komisije za vprašanja, ki zadevajo Beneško Slovenijo. Prvi dve resoluciji sta bili sprejeti, medtem ko je bila zadnja zavrnjena, češ da dežela skrbi za probleme v Nadiških dolinah s pomočjo svojih rednih organov.

Zakonski osnutek deželnega obračuna je bil sprejet z glasovi svetovavcev leve sredine, medtem ko se je predstavnik Slov. skupnosti pri glasovanju vzdržal.

Južni Tirolci so sprejeli „Paket“

Južnotirolska ljudska stranka (SVP) je na izrednem kongresu, ki se je zaključil v noči med soboto in nedeljo, odobrila tako imenovani »paket« in operativni koledar. V »paketu« je cela vrsta ukrepov v korist južnotirolskega in ladinskega prebivalstva in o teh ukrepih sta se svoj čas sporazumeli rimska vlada in vodstvo Južnotirolske ljudske stranke. Operativni koledar pa določa roke, v katerih se mora celotni sporazum izvesti.

O vsebini »paketa« smo v našem listu že pred kratkim obširno pisali. Južni Tirolci bodo dobili večjo avtonomijo v okviru bencenske pokrajine in avtonomne dežele Tridentinsko - Južni Tirol. Ni jim sicer bila priznana popolna avtonomija, vendar je strankin predsednik Magnago pred kongresom večkrat izjavil, da je sedanji sporazum z rimsko vlado največ, kar v sedanjem trenutku Južni Tirolci lahko dobijo.

Zanimivo je, da je predlog strankinega vodstva bil sprejet z zelo pičlo večino glasov (kakih 53 odst.), kar pomeni, da je bila opo-

zicija zelo močna, in tudi kaže na razpoloženje, ki danes vlada v južnotirolskih ljudskih množicah v odnosih do upravne in državne stvarnosti, v kateri živijo. Nekateri italijanski listi sedaj pišejo, da se utegne SVP razbiti, kar bi mnogi v Italiji zelo radi videli, da bi se zgodilo.

Čeprav je bil predlog strankinega vodstva sprejet z majhno večino glasov in čeprav je opozicija ostro nastopala proti tistim, ki so zagovarjali sporazum, je malo verjetno, da se bo Južnotirolska ljudska stranka, ki danes združuje skoraj vse nemško govoreče prebivalstvo, razbila. Sedaj namreč prehajamo v kočljivo dobo, ko se bodo posamezni dogovorjeni ukrepi v korist Južnih Tirolcev in Ladincev sprejemali v pristojnih organih (v parlamentu, deželnem zboru in v upravnih organih) in bo morala stranka budno paziti, da se bo sporazum izvedel tako, kot je bilo resnično dogovorjeno, in ne tako, kot bi želeli določeni, Južnim Tirolcem, Ladincem in vsem narodnim manjšinam neprijazni ali celo sovražni krogi.

RADIO TRST A

• NEDELJA, 30. novembra, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša; 9.50 Glasba za kitaro; 10.45 V prazničnem tonu; 11.15 Oddaja za najmlajše: Frederick Marryat »Morski razbojnik«. Četrti del; 11.45 Ringaraja za naše malčke; 12.00 Nabožna glesba, 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 Giacosa »Pravica duše«. Enodejanka; 16.10 Malec: Sonata brevis za čelo in klavir. Izvajata Forest in Došek; 16.45 Parada orkestror; 17.30 Zborovska glasba; 18.00 Miniaturni koncert; 18.45 Bednarik »Pratika«; 19.00 Jazz; 19.15 Sedem dni v svetu; 19.30 Melodije iz filmov in revij; 20.00 Šport; 20.30 Reharjeva: V starih časih: »Meklaus bo kmali leti«; 21.00 Semeni plošč; 22.00 Nedelja v športu.

♦ PONEDELJEK, 1. decembra, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.40 Radio za srednje šole; 12.10 Pomenek s poslušavkami; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Čar glasbenih umetnin; 17.35 Jež: Italijanščina po radiu; 17.55 Bambič: »Pierre Auguste Renoir, ob 50-letnici smrti«; 18.15 Umetnost; 18.30 Radio za srednje šole; 18.50 Zbor »Ernes Grion«; 19.10 Odvetnik za vsakogar; 19.20 Znanje melodijske; 20.00 Športna tribuna; 20.15 Poročila - Danes v deželni upravi; 20.35 Sestanek s Faniš; 21.00 Kulturni odmevi; 21.25 Romantične melodije; 21.45 Slovenski solisti; 22.05 Zabavna glasba.

♦ TOREK, 2. decembra, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Slovenske pesmi; 12.15 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas - Novice iz sveta lahke glasbe; 18.15 Umetnost; 18.30 Komorni koncert; 19.00 Otroci pojo; 19.10 Spomini Vena Pilonia; 19.25 Al Caiola izvaja Gershwinove motive; 19.45 Zbor »Slavec« iz Ricmanj, vodi Švara; 20.00 Šport; 20.15 Poročila - Danes v deželni upravi; 20.35 Bizet: »Iskavci biservov«, opera; 22.35 Zabavna glasba.

♦ SREDA, 3. decembra, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.40 Radio za prvo stopnjo osnovnih šol; 12.10 Brali smo za vas; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Tržaški mandolinski ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce: Sodobne napevke; 17.35 Jež: Italijanščina po radiu; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Radio za prvo stopnjo osnovnih šol; 18.50 Heutling-Quartett; 19.15 Higiena in zdravje; 19.25 Iz potne torbe Milka Matičetovega; 19.40 Jazz; 20.00 Šport; 10.15 Poročila - Danes v deželni upravi; 20.35 Simf. koncert.

♦ ČETRTEK, 4. decembra, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Slovenske pesmi; 12.00 Pod farnim zvonom župne cerkve v Trčmunu; 12.30 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst; 17.35 Jevnikar: Slovenščina za Slovence; 17.55 Kako in zakaj; 18.15 Umetnost; 18.30 Nove plošče resne glasbe; 19.10 »Pisani balončki«; 19.40 Priljubljene melodije; 20.00 Šport; 20.15 Poročila - Danes v deželni upravi; 20.35 Edmond Rostand: »Orlić«; Drama; 22.15 Zazavna glasba.

♦ PETEK, 5. decembra, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.40 Radio za drugo stopnjo osnovnih šol; 12.10 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Glasbeni mojstri; 17.35 Jež: »Italijanščina po radiu«; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Radio za drugo stopnjo osnovnih šol; 18.50 Sodobni slovenski skladatelji; 19.10 Paolo Brezzi: Začetek krščanstva (5); »Delovanje Pavla iz Tarsa«; 19.30 Motivi, ki vam ugašajo; 20.00 Šport; 20.15 Poročila - Danes v deželni upravi; 20.35 Gospodarstvo in delo; 20.50 Karel Širok: »Ovca sv. Miklavža«, pravljica; 21.20 Sestanek z Zadovoljnimi Kranici.

♦ SOBOTA, 6. decembra, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Slovenske pesmi; 12.10 Kulturni odmevi; 12.35 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 Avtoradio; 16.10 Dunajske melodije; 17.20 Dialog - Cerkev v sodobnem svetu; 17.30 Za mlade poslušavce: Od šolskega nastopa do koncerta; 18.00 Moj prosti čas; 18.15 Umetnost; 18.30 Otroški zbor iz Maribora; 18.45 Orkester »Dukes of Dixieland«; 19.10 Družinski obzornik; 19.30 Zabavali vas bodo; 20.00 Šport; 20.15 Poročila - Danes v deželni upravi; 20.50 Josip Ogrinec: »Kje je meja?«. Vseloigra; 21.30 Vabilo na ples.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna »Graphis« Trst

Preiskave o pomorih v Vietnamu

Tako ameriško kot južnovietnamsko poveljstvo je ukazalo preiskavo o tem, koliko je resničnosti na vesteh, ki so se razširile zadnji čas po vsem svetu, da so zagrešili nekateri ameriški častniki in oddelki množične pokole v Južnem Vietnamu, zlasti v neki vasi v pokrajini Quang Ngai. Pri tem navajajo različne številkke žrtev, od 100 do 700. Vendar ni dvoma, da je do takih okrutnosti res prišlo. V Združenih državah so že zaprli nekega nadporočnika, ki je obtožen, da je ukazal pobijati civiliste v neki zavzeti vietkonški vasi. Nadporočnik, po imenu Calley, bo prišel pred vojno sodišče.

Na mnogih concih sveta upravičeno obsojajo take okrutnosti s strani vojske, ki trdi, da se bojuje za demokracijo in proti totalitarizmu. Vendar pa je tudi dokaz demokracije, da ameriške oblasti priznajo, da je moglo priti do kaj takega, in da so same odredile preiskavo. Marsikje, kjer so posebno glasni v obsojaju teh zločinov ameriških vojakov, bi prišli v zadrego, če bi jih spomnili, da so počenjali v bližnji ali daljni preteklosti tudi sami take in še hujše zločine, npr. pri prisilni kolektivizaciji v Sovjetski zvezi, v nemških koncentracijskih taboriščih ali na Rabu. Izgovarjanje na režime in osebe je jalovo, končno povsod počenjajo zločine ljudje. Nekdo sicer da povelje, toda drugi — in ne en sam, ampak desetine in stotine ljudi — povelje izvršijo. Brez takih vojnih rabljev bi bili množični pokolji nemogoči, in če je mogoče obdolžiti blaznosti tiste, ki take pokole odredjajo, se ne morejo opravičevati z blaznostjo vsi tisti številni, ki pokole voljno in celo vneto izvajajo.

DOTOK DEVIZ V SLOVENSKO PRIMORJE

Po podatkih slovenske turistične zveze za obalno področje je bilo v prvih osmih mesecih letošnjega leta manjanih v slovenskih primorskih občinah Ilirska Bistrica, Izola, Koper, Postojna, Piran in Sežana za 29 milijard in 368 milijonov starih dinarjev tujih valut, seveda trdnih. To znaša v lirah 14 milijard in 184 milijonov lir. Do konca leta se bo ta vsota dvignila vsaj še za eno četrtinko.

Petdesetletnica slovenske univerze

Od 8. do 11. decembra bodo v Ljubljani osrednje proslave za petdesetletnico slovenske univerze, ki je začela delovati v akademskem letu 1919-20. Seveda takrat še ni bila popolna. Za svojo univerzo so se borili Slovenci dolga desetletja, vendar se je Dunaj stalno obotavljal, da bi jim jo dovolil. Šele zlom stare Avstrije je omogočil, da so si Slovenci ustanovili vsaj jedro lastne univerze, ki pa se je morala tudi še v stari Jugoslaviji trdo boriti za svoj obstoj. V ta boj so odločno posegli v letih pred drugo svetovno vojno tudi slovenski študentje s svojo slovito skupno »Akademska akcija«, ki je prirejala manifestacije in zborovanja v obrambo in za izpopolnitev univerze. Akademska akcija je bila nekaka študentska predhodnica OF v obrambi narodnih pravic.

Zametki slovenskega visokega šolstva pa segajo nazaj skoro do srednjega veka. Tak zameetek je bila jezuitska visoka šola v Ljubljani, kot je dokazal v raznih svojih razpravah dr. Janko Jež. Iz slovenske univerze je izšlo v zadnjih petdesetih letih na tisoče in tisoče slo-

Kakšno velikansko vsoto pomeni ta dotok tujih valut, dobro ilustrira dejstvo, da znaša predvideni proračun slovenske republike za leto 1970 okrog 70 milijard starih dinarjev. Celotni predvideni dotok tujih deviz v omenjenih šest slovenskih obalnih občin v letošnjem letu bi torej lahko sam kril 56 odst. izdatkov republiškega proračuna. Seveda pa devizni dohodek teh šestih občin še ne predstavlja celotnega deviznega dohodka Slovenije, kajti k njemu prispevajo tudi Gorenjska, Štajerska, kamor posebno radi zahajajo Avstrijci, in druge slovenske pokrajine.

POSLEDICE STAVK

»Topla jesen«, kakor imenujejo letošnjo zaradi neprestanih stavk danes tukaj, jutri tam, se še vedno nadaljuje. Povečini so zahteve delavcev in uslužbencev upravičene. V veliko primerih pa gre za zakulisne politične spletke, ki pehajo stavkajoče na ulice, v izgrede in tudi v zgubo dnevnih zaslužkov. Marsikaj delavci niti točno ne vedo, kdaj in kakaj napovedo vodje sindikatov stavčno gibanje, čeprav vsi vemo, da je gospodarsko in socialno stanje v naši republiki na šibkih nogah in da so potrebni odločni ukrepi, da se razmere izboljšajo.

Malokdo si pa upa reči, da ni dosedanj način stavčnega gibanja, združen tudi z brezpotrebim razbijanjem, uničevanjem, z ranjenimi in mrtvimi, pokazal pravo smer k zaželenemu cilju. Med delojemalci, tudi skrajnih političnih smeri, se pojavlja že utrujenost in nezadovoljstvo nad voditelji, ki se v svojih namerah oddaljujejo od gospodarskih ciljev in izboljšav in jim gre v prvi vrsti za politično oblast. Kdor si danes upa kaj takega le ziniti, ga takoj napadejo kot »protidelavski element«.

Neskladnost stavčnih gibanj škoduje večkrat tudi delojemalcem samim. Tako na primer bodo te dni stavkali nameščenci finančnih in zakladniških uradov. Posledica bo, da ne bo tudi v naši deželi prejela večina državnih in javnih nameščencev novemberske plače ob običajnem roku. Zakasnilo se bo tudi izplačevanje pokojnin in trinajste plače. Proti komu naj pa ti oškodovani uslužbenci stavkajo?

POTREBNA JE VEČJA POLITIČNA AKTIVNOST

(Nadalj. s 1. str.)

blemi, ki jih mora reševati naša manjšinska skupnost in posebno še Slovenska skupnost kot njeno politično predstavništvo.

O teh problemih naj se razpravlja v široki slovenski javnosti. Slišati je treba mnenja ljudi o njih. Treba je dati našim ljudem možnost, da aktivno sodelujejo pri oblikovanju in reševanju teh problemov, s tem da odločno in javno podprejo izvoljene in politične predstavnike v njihovih prizadevanjih, da dosežejo na pristojnih mestih in v pristojnih demokratskih organih kake konkretne rezultate.

Sovjetska oblast in Solženicin

V začetku januarja bodo začeli snemati na Norveškem film po Solženicinovem romanu »En dan v življenju Ivana Denisoviča«, v koprodukciji ameriške filmske družbe Group W. Film, angleške družbe Leontes Films in norveške filmske družbe Norsk Film. Zdaj postavljajo v bližini norveškega mesteca Røros in tamkajšnjega premogovnika taborišče po vzorcu sibirskega taborišča, v katerem je prebil Solženicin osem let. Norveški časniki prinašajo vabila, naj se javijo zlasti starejši, brezrobni ljudje, da bodo nastopili kot statisti v filmu.

Zahodni dopisniki iz Moskve pa poročajo, da so sovjetske oblasti še zaostrele preganjanje Aleksandra Solženicina, ki bo decembra dopolnil 51. leto. Izključili so ga iz društva pisateljev v Rjazanu, kjer ima stalno bivališče, nakar sta ga izključila tudi Zveza sovjetskih pisateljev in Društvo ruskih pisateljev. S tem je odvzeta Solženicinu vsaka možnost, da bi objavljala svoja dela v Sovjetski zvezi. Že zdaj ga preživlja v glavnem žena, ki je učiteljica.

Solženicina so izključili iz društva pisateljev v Rjazanu z utemeljitvijo, da njegovo obnašanje ni vredno sovjetskega pisatelja, ker ni protestiral proti pisanju meščanskega zahodnega tiska, ki je hvalil njegova dela in jih prikazoval kot njegov protest proti razmeram v Sovjetski zvezi. V tem vidijo sovjetske oblasti protisovjetsko propagando in Solženicin je po njihovem kriv, da jo je netil.

Ta nova akcija proti Solženicinu pa pomeni samo del splošnega novega pritiska na kulturne kroge v Sovjetski zvezi, kjer so pred kratkim aretirali ali zaprli v blaznico šest znanih kulturnih in fizičnih delavcev, ker so poslali dve pismi Združenim narodom, v katerih opozarjajo na nevarnost povratka k stalinizmu v Sovjetski zvezi. Aretirani so pripadali skupini, ki se je imenovala »Pobuda za obrambo državljanov pravic«. Imela je vsega skupaj 15 članov, na svoji pismi Združenim narodom pa so zbrali nekaj deset podpisov.

Medd aretiranimi sta delavca Vladimir Borisov iz Leningrada in Oleg Vorobev iz Perma. Oba so proglasili za blazna in ju zaprli v norišnico. Zaprli so tudi bivšega majorja sovjetske vojske Genriha Altunyan iz Harkova, mladega voditelja krimskih Tatarov Mustafa Džemileva in verskega pisatelja Anatolija Levitina-Krasnova. V blaznico so zaprli tudi znanega strokovnjaka za italijansko literaturo Jurija Malceva, ki je naslovil na kremelske mogotce prošnjo, naj mu dovolijo, da bi se izselil. Ukra-

jinskega matematika Leonida Pljuša iz Kijeva pa so dolgo zasliševali, mu napravili hišno preiskavo, a so ga končno izpustili.

Bati se je, da bodo aretirali in zaprli ali poslali v blaznico tudi Aleksandra Solženicina. Te ga smatrajo strokovnjaki za rusko literaturo za največjega sodobnega ruskega pisatelja. Oblastem se je zameril zlasti s pismom, ki ga je poslal leta 1967 kongresu sovjetskih pisateljev. V njem je zahteval odpravo cenzure za objavo literarnih del, češ da je cenzura v nasprotju s sovjetsko ustavo. Zahteval je tudi, naj prenehajo z obrekovalno gonjo proti njemu in naj zveza pisateljev končno kaj stori, da bi lahko njeni člani, ki jih imajo oblasti na piki, objavili svoje knjige. V pismu je dalje naglasil, da so povzročile sovjetske oblasti s tem, da so skoro ves čas do oktobrske revolucije preganjale najboljše pisatelje, veliko škodo ruski in sovjetski zgodovini.

—0—

NEMKE PROTI NOVONACISTOM

Svoj čas se je govorilo, da so spravili Hitlerja na oblast »bataljoni krčnih žil«, to je ženske zre-

lih in starejših let, katere je znal Hitler močno razvneti in jim vzbuditi naravnost erotične občutke s svojimi ekstazami fanatizma in s svojimi brčicami. V dvoranah, kjer je govoril, so bile prve vrste sedežev vedno zasedene po teh ženskih »bataljonih«, ki so zmedenemu »führerju« navdušeno ploskale, če je le za hip prenehal, da bi prišel do sape.

Toda njihove naslednice so krivdo nekdanjih »bataljonov krčnih žil« popravile s tem, da so preprečile pri zadnjih parlamentarnih volitvah, da bi dobila novonacistična NDP 5 odst. glasov in bi prišla tako v nemški zvezni parlament. Analize volivnih rezultatov v deželi Baden-Württemberg in volivne ankete, kot jih dopušča nemški zakon, so pokazale, da je v tej deželi 6,6 odst. moških volilo novonacistično stranko, a le 2,9 odst. žensk. Tako je dosegla NDP v deželi Baden-Württemberg skupno le 4,5 odst. glasov. In ker je bilo podobno tudi drugod, so torej ženske onemogočile novonacizem, da bi bili zastopani v nemškem parlamentu in da bi tudi tam zganjali svojo demagogijo.

Očitno se Nemke dobro zavedajo, kaj jim je storil nacizem, ko je poslal njihove može, očete ali sinove na fronto, odkoder se jih na milijone ni več vrnilo. Nočejo, da bi se to ponovilo.

Francova policija muči Baske

Mednarodna zveza svobodnih sindikatov (IBFG) je objavila dokumentacijo o mučenjih v španskih zaporih, posebno v ječah v Basauriju in v Bilbau v Baskiji. Kot znano, se Baski v zadnjem času spet odločno bore proti Francovi diktaturi za neodvisnost svojega naroda. Zato kaže Francova diktatura svoj bes in svojo pravo naravo posebno proti njim, po vzgledu vseh nakdanjih in današnjih centralističnih diktatur, ki se čutijo ogrožene od teženja zaslužjenih narodov po svobodi in neodvisnosti.

V zaporih v Baskiji je tudi mnogo baskovskih duhovnikov, toda enako kot baskovske delavce in študente mučijo pripadniki policije, vojske, politično-socialne brigade (BPS) in civilne garde tudi nje. Objavljena dokumentacija se nanaša na mučenje 59 jetnikov iz zapora v Basauriju. Mučenja so opisali v iztihanostapljenih pismih sami. Mednarodna zveza svobodnih sindikatov je čakala z objavo dokumentacije, ker je 20. septembra letos poslala pismo španskemu ministru za pravosodje A.M. de Oriolu, da bi izpolnil svojo prejšnjo obljubo in uvedel kazensko preiskavo proti policistom, ki mučijo jetnike. Ker

pa minister na to pismo ni odgovoril in španske oblasti tudi še niso ničesar storile, da bi preprečile mučenja, se je Zveza svobodnih sindikatov odločila za objavo dokumentacije.

V dokumentaciji so mučeni sami natančno opisali različne načine mučenja, kateremu so bili podvrženi. Mučenja so grozna in zlasti tudi perverzna. Nekega dvajsetletnega delavca iz Bilbao so petdesetkrat mučili tako, da se je moral ritensko vleči na mizo, vendar tako, da mu je gornji del telesa visel z nje. Pri tem so ga pretepali po rokah, nogah, po trebuhu in po spolovilu. Včasih je med mučenjem padel v nezavest. Po takih mučenjih tudi po dve do tri ure ni mogel govoriti. Jetnike tudi silijo, da morajo z umazanimi besedami preklinjati svoje sorodnike in podobno. Ker so vsem zatrdili, da jih bodo toliko časa mučili, dokler ne bodo priznali, so končno vsi podpisali tisto, kar so zahtevali od njih.

S TRŽAŠKEGA

DR. ŠTOKA PRI VLADNEM KOMISARJU

V sredo je prefekt Cappellini sprejel delnega svetovalca in tajnika Slovenske skupnosti. V daljšem razgovoru je dr. Štoka nanašal prefektu nekaj perečih vprašanj, predvsem pa se je zaustavil pri nameravanih razlastitvah slovenske zemlje pri Orehu in v dolini reke Osp. Štoka je poudaril komisarju škodo, ki so jo doslej povzročile razlastitve slovenski narodni skupnosti, posebej v dolinski občini in je zato naprosil prefekta, da posreduje pri pristojnih organih, da ne bi prišlo do odvečnih in krivičnih razlastitev.

OBČINA DEVIN - NABREŽINA ZA STAVKA-JOČE DELAVCE

Občinski svet, zbran na seji z dne 17. t.m., je izrazil živo solidarnost z delavci, ki se bi-jejo za izboljšanje gospodarskega in socialnega stanja. V tej zvezi je svet sklenil ustanoviti sklad za podeljevanje pomoči delavcem, ki so v sindikalnem boju najbolj prizadeti.

Zainteresirani lahko predložijo prošnjo za pomoč do 10. decembra 1969 na posebnem vzorcu, ki je na razpolago v občinskih uradih.

Kako smo doživljali začetek druge svetovne vojne

XI.

Mladina, ki ga je poslušala, je podivjala od navdušenja. Zdelo se je, da bo razneslo radijski sprejemnik ob bučanja in rjoenja. Mi smo molčali in si mislili svoje. Radovedni smo bili le, če bo Hitler res držal svoje zagotovilo in se bo sam umiril, ko bo Nemčija premagana. Kot se je potem pokazalo, je vsaj v tem držal besedo, ki jo je dal nemškemu narodu, četudi bi bilo boljše, da bi bil živ dočkal konec vojne in odgovarjal za svoje zločine pred sodiščem, kot so morali odgovarjati za svoje, pa tudi za njegove zločine, nekateri njegovi pajdaši.

Vse skupaj se je končalo s slovesnim... mo- gočnim petjem nemške himne »Deutschland, Deutschland über alles« (Nemčija, Nemčija čez vse) in nacistične bojne himne »Die Fahne hoch, die

Reihen dicht geschlossen, SA marschert mit ruhig festem Schritt...« (Kvišku zastavo, tesno strnjene vrste, SA koraka z mirnim trdnim korakom...). Tej pesmi so pravili »Horst-Wessel-Lied« (Pesem Horsta Wessela) po enem izmed mladih nacistov iz SA oddelkov, ki je med prvimi padel v spopadih z nasprotniki, socialisti in komunisti v Nemčiji. Priznati je treba, da je bila zlasti v tej drugi pesmi neka magična sila, ki je lahko potegnila nemško mladino za seboj in jo navdušila, ne le z besedami, ampak tudi z ritmom in melodi-jo. Najbrž nikdar nobeno gibanje ni znalo tako izkoristiti glasbe in pesmi v svoje propagandne namene in za svojo politično mistiko kot nacizem. Tako se ni bilo čuditi, da je nemška mladina dr- la za Hitlerjem.

(dalje)

Tržaškega

Silovita morska poplava

Po polnoči od torka na sredo se je med silovitim nalivom razgibala vsa morska gladina v severnem delu Jadrana.

Ravnatelj tržaškega geofizičnega opazovališča je izjavil, da tolikšne višine morske gladine nismo že dolgo let opazili. Morje v vsem tržaškem zalivu se je dvignilo za dva metra zaradi izredne plime in zaradi južnih in jugovzhodnih vetrov, ki so potiskali vodno gladino proti kopnemu. Ni izključen tudi kak podmorski potres.

V mestu je morska voda poplavlila ves spodnji, Terezijanski del mesta. Voda je stala nad 40 centimetrov visoko do Borznega trga, pod vodo so bile vse ulice do ulice sv. Spiridijona in do Rimskega gledališča. Ob obalnih ulicah so bili vsi pritlični prostori poplavljeni. V trgovinah je poplava povzročila milijonsko škodo.

Najhuje je pa morje divjalo ob obali od Ribiškega naselja pri Timavu do Milj. V Ribiškem naselju je dvignila celo oltar v zasilni cerkvi. Eno hišo so morali med neur-

jem izprazniti. V devinski luki in v spodnjih prostorih obalnega Metlikovčevega hotela je tudi na milijone škode. Morje je divjalo in hudo poškodovalo tudi kopališča in gostinske hiše v sesljski luki. Na hitro ocenjena škoda znaša več kot deset milijonov. Po barkovljski cesti so plavali avtomobili in ribiški čolni.

Reševati ni bilo mogoče, samo čakati, da se morje odteče, kar se je v sredo zjutraj tudi zgodilo. Škoda še ni ocenjena. Razdivjano morje pa je le zahtevalo eno žrtev. V narastli vodi, ki se je razlila po ulici Beccherie, je utonil 56-letni Jože Kakovič, oče dveh sinov.

GLASBENA MATICA — TRST

Jubilejna sezona 1969-1970

V četrtek, 4. decembra 1969 ob 21. uri v Mali dvorani Kulturnega doma

SOLISTIČNI KONCERT

ONDINA OTA - KLASINC — sopran
ALEKSANDER VODOPIVEC — klavir
pri klavirju spremlja VLADIMIR KOBLER

Na kongresu KD zmagala levica

V nedeljo, 23. t. m., se je zaključil kongres tržaške Krščanske demokracije. Na zborovanju, ki je trajalo dva dni, je bilo med drugim izvoljeno novo strankino vodstvo, ki šteje skupno 30 članov. Največ glasov je na kongresu prejela struja, katere glavni voditelj v vsedržavnem merilu je sedanji zunanji minister Aldo Moro. Ta struja ima zato v novem pokrajinskem vodstvu 13 članov; med njimi je bil izvoljen tudi dosednji tajnik Sergio Coloni, ki bo verjetno ponovno prevzel vodstvo stranke. Sedem članov novega vodstva pripada Fanfanijevi struji, pot je tako imenovanih sredincev, medtem ko imata levi struji, in sicer sindikalisti ter baza, tri oziroma dva predstavnika v pokrajinskem vodstvu. Levica je torej s kongresa izšla zmagovita, saj razpolaga s skupno 18 člani v strankinem vodstvu.

Zborovanje se je v soboto začelo z obširnim poročilom dosedanjega političnega tajnika Colonija. Govornik je podrobno proučil delovanje stranke relativne večine v zadnjih dveh letih, pri čemer je predvsem poudaril njeno zavzemanje za rešitev gospodarskih in družbenih problemov Trsta. Obširno je govoril o ukrepih, ki jih je leta 1966 in leta 1968 sprejel medministrski odbor za gospodarsko programiranje, zlasti v zvezi z reorganizacijo ladjedelniške industrije. Poudaril je pozitivne strani teh ukrepov ter med drugim naglasil, da se mora stranka v bodočnosti zavzemati, da bo osrednja vlada sprejete obvez-

nosti tudi izpolnila.

Coloni je nadalje omenil gradnjo tovarne Velikih motorjev pri Boljuncu, vprašanje protosinhrotrona v Doberdolu, delovanje deželne uprave in na koncu podrobno govoril o strankinih organizacijskih problemih.

Med svojimi izjavami se je na več mestih dotaknil vprašanja slovenske manjšine in vloge, ki naj bi jo Trst igral v stikih in odnosih z Jugoslavijo ter z drugimi vzhodnimi državami.

Kar zadeva slovensko manjšino, je Coloni naglasil, da se mora KD zavzemati ne samo za obstoj manjšine, temveč tudi za njen vsestranski razvoj. V tej zvezi je govornik omenil boj, ki ga je njegova stranka vodila z vso desnico ob izvolitvi slovenskega socialističnega svetovavca v tržaški občinski odbor, upravne in politične sporazume s Slovensko skupnostjo, akcijo za Slovensko gledališče in nastope poslanca Belcija v parlamentu v korist slovenske šole. O odnosih s sosedno Jugoslavijo pa je Coloni dejal, da se stranka popolnoma strinja z izjavami, ki sta jih dala predsednik republike Saragat in zunanji minister Moro ob svojem uradnem obisku v Jugoslaviji.

Prosvetno društvo »Slavko Škamperle«, imenovano po tržaškem kulturnem delavcu od Sv. Ivana, ki je postal žrtev fašizma, je imelo 20. t. m. svoj občni zbor, na katerem je odbor podal obračun živahnega in plodnega društvenega prosvetnega delovanja v zadnjem letu.

MEDNARODNI PREGLED ELEKTRONSKE GLASBE V TRSTU

Tržaški umetniški krožek »Arte Viva«, ki goji vse vrste sodobnega in eksperimentalnega umetniškega ustvarjanja, se je vnovič predstavil javnosti z vrsto večerov, posvečenimi elektronski glasbi. V posebej pripravljenem in dokaj posrečenem ambientu v občinski palači Costanzi, je mogoče slišati še do vključno 28. novembra skoraj vse pomembne ustvarjalce tovrstne glasbe. Od najbolj znanih so zastopani Poljak Penderecki, Američani Cage, Varese, Robb, Avstrijca Krenk in Ligeti, Nemec Stockhausen, od Italijanov Berio, Vlad ter Nono, od Tržčanov pa de Incontrera ter Pavle Merka. Nedvomno so take pobude pomembne kulturni dogodek za Trst, ki je precej odrezan od sodobnih umetniških centrov in kjer se težko neposredno informiraš o najnovejšem umetniškem ustvarjanju.

Vr

Zanimiva „okrogla miza“ v Nabrežini

Prosvetno društvo »Igo Gruden« je priredilo v torek, 25. t. m., »okroglo mizo« o vprašanju, ki je že več časa predmet živahne razprave v društvih, včlanjenih v Slovensko prosvetno zvezo. Gre za predlog zvezinega tajništva na zadnjem občnem zboru, naj se Slovenska prosvetna zveza »pridruži« vsedržavni ustanovi ARCI, da bodo s tem posamezna prosvetna društva lahko deležna raznih ugodnosti, kot jih imajo italijanska društva, ki pripadajo omenjeni italijanski ustanovi. Ker se nekatera društva na občnem zboru predlogu odločno nasprotovala, je bilo sklepanje o tem vprašanju odloženo in se bo verjetno o njem odločalo na prihodnjem občnem zboru.

Razgovorov ob »okrogli mizi« v Nabrežini sta se kot glavna govornika udeležila prof. Ubald Vrabec in časnikar Stojan Spetič, debato pa je vodil prof. Josip Tavčar. Prof. Vrabec je predvsem poudaril, da so društva, ki so včlanjena v Slov. prosvetni zvezi, ne samo prosvetnega, ampak tudi narodnoobrambene značaja. Njihova naloga je med drugim ta, da ustvarjajo slovenski ambient, ki je zlasti zato potreben, ker slovenski ljudje na delu in tudi drugače že tako večino delovnih dni prebijejo v italijanskem okolju, kar nujno vpliva na njihovo miselnost in sili v odtujevanje od slovenskega narodnega občestva.

Govornik je nato obširno govoril o pojmu odprtosti, kar naj bi pomenilo vključevanje Slovencev v italijanske vsedržavne stranke, in o izolaciji, kar naj bi po drugi strani pomenilo zavzemanje za ustanovitev določenih narodnih rezervatov.

Govornik je med drugim dejal, da lahko vsako državo smatramo za določen rezervat, pri čemer je navedel primer Švice, ki ima celo toliko rezervatov, kolikor je narodnosti, ki živijo v tej državi. Takih rezervatov — je zaključil prof. Vrabec — pri nas ne moremo ustanavljati, ker slovenska narodna manjšina nima več strnjene narodnega ozemlja, prizadevati pa si moramo, da ohrani-

V nedeljo, 30. novembra ob 17,00 bo v Kulturnem domu v Trstu, ulica Petrovia 4,

REVIJA PEVSKIH ZBOROV

Prireja jo Zveza cerkvenih pevskih zborov v Trstu.

Vljudno vabljeni!

mo oziroma ustvarimo čist slovenski ambient vsaj v okviru slovenskih prosvetnih društev. Zato je tudi odločno odklonil predlog o pridružitvi ali vključitvi Prosvetne zveze v italijansko vsedržavno ustanovo.

Časnikar Stojan Spetič je najprej pojasnil, da tajništvo Prosvetne zveze ni predlagalo, naj se društva, oziroma zveza vključijo v ARCI, temveč da naj najdejo neko obliko sodelovanja s to ustanovo, pri čemer bi seveda ohranila polno samostojnost. Pri tem niso toliko važne materialne in druge ugodnosti,

(Nadalj. na 8. strani)

Števerjan

IZ DOMAČEGA LISTA

Slovensko katoliško prosvetno društvo »F. B. Sedej« v Števerjanu izdaja že nekaj časa »Števerjanski vestnik«, ki se je občinstvu že precej prikupil, saj obravnava povsebinsko domače zadeve, gospodarske in prosvetne. Iz kulturnega pregleda posnemamo, da je bilo delovanje števerjanskih prosvetnih in športnih društev v oktobru in novembru precej razvejano.

Pripravlja se tudi gospodinjski tečaj. Organizira ga društvo »Sedej«. Teoretski in strokovni pouk bo v mesecih januarju in februarju v prostorih občinskega vrta.

Županstvo obvešča vse uporabnike vodovoda, naj v zimskem mrazu zavarujejo vodne naprave, zlasti števce. Za nastale poškodbe bodo morali sami odgovarjati in jih tudi popraviti.

Tudi zidava občinskega poslopja je že v polnem razmahu. Slabo vreme pa ovira gradbeni dela. Vendar upamo, da bodo končana proti koncu leta. Občinska hiša pa s tem še ne bo pripravljena za naselitev vseh županijskih uradov, ker manjka še notranja oprema. Za to je pa potrebnih še nadaljnjih deset do petnajst milijonov lir.

Sovodnje

ZAHVALNA NEDELJA

Po dežju in poplavih je tudi pri nas sonce zasijalo in so se vode umaknile, čeprav so pustile precej opustošene in z naplavinami zasute zemlje.

Kljub tej nesreči pa je sovojenjska fara v nedeljo potem slovesno obhajala praznik svojega varuha svetega Martina in obenem še zahvalno nedeljo. Po slovesnem cerkvenem opravilu je sledil slovenski blagoslov poljskih vozil in traktorjev. Poleg teh so bile na mizah postavljene tudi steklenice domačega vina in domačega pšeničnega ter koruznega kruha. Tudi vino in kruh sta bila deležna blagoslova in sta bila potem na razpolago domačinom in gostom. Za veselo razpoloženje je poskrbela tudi godba na pihala iz Fare.

S takim domačim praznikom, prisrčnim in obenem resnim, je bila vsa soseska zadovoljna.

CECILIJANKA 1969

Nedeljska Cecilijanka v Katoliškem domu v Gorici je bila res prava revija zamejskih pevskih zborov. Nastopilo jih je vsega skupaj dvanajst, trije mladinski, pet cerkvenih, trije moški in en ženski zbor.

Prvi so nastopili mladinski zbori iz Sovodnj, Doberdoba in Štandreža. Nastopili so lepo, ljubeznivo, dobro ubrano, zlasti doberdobski. Pojav mladih pevcev in pevk, kaže, da se je začelo zbujati, kljub težavam, večje zanimanje za domačo pesem in prosvetno delo, po naših vaseh, kar je poudaril ob koncu koncerta tudi predsednik Zveze slovenske katoliške prosvete.

Pohvalno je treba omeniti mešani pevski zbor iz Ukev v Kanalski dolini, ki je nastopil v privlačnih ljudskih nošah. Pod vodstvom dirigenta Sivca je zapel venček ljudskih v njegovi priredbi in prav sproščeno tudi Kerjakovo »O, ti preburna ženska«. Upamo, da naši bratje iz koroške doline tudi prihodnje leto ne bodo manjkali. Žal pa nam je, da nismo mogli prislusniti nobeni pesmi iz Beneške Slovenije. Predstavil se ni od tam no-

Na zadnji seji občinskega sveta je izrazil župan Martina solidarnost goriške občinske uprave z delavci, ki stavkajo in se borijo za izboljšanje socialnega položaja in za resnično sodelovanje pri gospodarskem napredku in skupni blaginji. Odločno pa je obsodil surova nasilja ekstremistične manjšine, ki z zločinskimi posegi moti demokratično borbo delavstva. Vse stranke v svetu so se pridružile županovi obsodbi. Na podlagi demokristjanskega predstavnika Ciana in komunističnega Battella, naj se revnim družinam stavkajočih stvarno pomaga, je župan obljubil štiri milijone hitre pomoči.

Prav tako je občinski svet obsodil poskus bombnega atentata pri severni postaji, ki ga je ogorčeno zavrnila tudi vsa poštena italijanska javnost.

V razpravi so bili tudi načrti za gradnjo ljudskih stanovanj. Odbornik za javna dela je povedal, da se bo v ta namen določena površina v Štandrežu in Podturnu skrčila od 94 hektarov na 52, da ne bo toliko prizadeta plodna zemlja. V ločniškem okraju pabo ostalo pri prvotnem načrtu. Dela novega urbanističnega načrta so predvidena za dobo desetih let, stroški pa na 3155 milijonov. Novih stanovanj bo na razpolago za 7500 prebivalcev.

V tej zadevi bodo svetovavci razpravljali tudi na seji, ki bo danes zvečer.

ANDREJEV SEMENJ

V soboto 29. novembra se bo začel šumeni in burni, že več kot dve sto let stari semenj svetega Andreja. V stare čase sega ta semenj, ki je bil res tržišče in kupovališče za vse ljudi iz kmečkega podeželja okoli Gorice.

Vsi so prihajali peš in na voze kupovat vse potrebno za zimo, pa tudi prodat kaj jesenskih pridelkov. Po vojni pa andrejevanje ni več toliko sejmovanje kot razveseljevanje in zapravljanje.

ben zbor, čeprav nekateri že z uspehom delujejo. Tudi te pričakujemo prihodnje leto.

Na splošno so želi največ odobravanja tisti zbori, ki so dovršeno zapeli naše lepe stare slovenske pesmi. Zato priporočamo našim pevskvodjem, da upoštevajo to ljudsko željo pri sestavljanju pevskih sporedov.

Res je treba čestitati zborom, ki so nastopili in ki se s tem zavedajo svojega poslanstva med našo narodno skupnostjo zlasti v teh razburkanih časih.

Ne bomo se tu spuščali v strokovno ocenjevanje, toda po mnenju strokovnjakov je pokazal kvaliteto pevski zbor »Bratuž«, ki se je pod spretno Jericijevo roko preveč dvignil. Enako velja tudi za števerjanski zbor in njegovega dirigenta Srebrniča. Tudi drugi zbori so pokazali napredek.

Popolnoma zasedena dvorana je izpričala ljubezen tudi preprostih ljudi do naše pesmi.

Preveč glasno klepetanje po hodnikih pa je motilo nastopajoče, poslušavce, in sicer dobro organizacijo letošnje Cecilijanke.

Iz Goriške

Z občinske seje v Gorici

Novi časi in nove meje so Andrejev semenj in njegovi stari privlačni čar popolnoma spremenile.

Vendar pa še privablja na tisoče ljudi, ki čutijo, da morajo priti za Andreja v Gorico na vrtiljake, avtomobilčke, k stoterim zabaviščem, streliščem in veseliščem za stare in mlade. Osem dni bo živela Gorica v tem vrvežu od Travnika do stare pošte, od Starega trga do preko ljudskega vrta do »žinastike« in tja do novih šol onkraj Kornove jame.

Kakor že več let, bo tudi letos odprta peta razstava znamk, mednarodna razstava bankovcev in kovancev, vinska pokušnja s stoterimi prigrizki, srečolov na divjačino in razstava poljedelskih strojev.

Nič novega v primeri s prejšnjimi zadnjimi leti, a vendar vse tako vabljivo in prikupljivo za oko in želodec, da tudi letos ne bo manjkalo veselih in hrupnih andrejevavcev.

SOBOTNI KONCERTI

V okviru goriške jesenske koncertne sezone je nastopil prejšnjo soboto v koncertni dvorani glasbenega zavoda Trio Lorenc iz Ljubljane. To že visoko uveljavljeno umetniško skupino sestavljajo trije bratje: Primož igra na klavir, Tomaž violino, Matija pa violončelo. Vsi trije so končali glasbeno visoko šolo v Ljubljani. Izpopolnjevali so se še na konservatoriju svete Cecilije v Rimu. Nastopali so že v Italiji, pa tudi v Avstriji, Nemčiji, Belgiji in Franciji.

Na sobotnem koncertu so izvajali Haydnove, Beethovne in Dvorakove skladbe. Posebnost je bila skladba slovenskega skladatelja Ramovša, z naslovom »Kontrasti« in posvečena tej glasbeni trojici.

Izbrano občinstvo je zelo pohvalilo nastopajoče brate.

V soboto 6. decembra bo koncert pihalnega kvinteta z Dunaja.

KULTURNI VEČER

Slovensko katoliško akademsko društvo v Gorici redno nadaljuje s četrtkovimi večeri o sodobnih problemih slovenske kulture.

V četrtek 27. novembra ob 20.30 predava v mali dvorani Katoliškega doma književnik dr. Ciril Zlobec iz Ljubljane o »Problemih in idejah v sodobni slovenski literaturi«.

—o—

KRŠČANSKA KULTURNA ZVEZA V CELOVCU vabi bi

SLAVNOSTNO PRIREDITEV V ČAST SLOVANSKIMA BLAGOVESTNIKOMA SV. CIRILU IN METODU

ki bo v nedeljo, dne 30. novembra 1969 ob 14. uri v veliki dvorani DOMA GLASBE v Celovcu.

Navzoči bodo škof dr. Jožef Köstner, škof iz Regensburga (Nemčija) dr. Rudolg Graber, ki bo imel tudi slavnostni govor, in g. pomožni škof dr. Vekoslav Grmič iz Maribora.

Nastopajo združeni zbori iz Roža, Gur in Podjune, združeni zbor graških študentov in celovških bogoslovcev ter recitacija Koroške dijaške zveze.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Jaka Štoka: „Moč uniforme“

Premiera Slovenskega gledališča v Trstu

V soboto zvečer je bila na vrsti druga premiera Slovenskega gledališča v Trstu v tej sezoni. Bila je to burka Jake Štoka, »Moč uniforme«. Zapovrstje predstav ljudskih iger, kakor je nastalo iz tehničnih zahtev, ni za začetek sezone najbolj posrečen, kajti vse drugačen občutek ima stalni obiskovalec gledališča, če sledi predstavi lahkotnega značaja miselno in estetsko zahtevnejša. Program bi bil pestrejši in mikavnejši, če bi domačemu delu sledilo tuje. Vsekakor menda ta vrstni red narekujejo težave tehničnega značaja, ki jih je pač treba sprejeti.

Štokova veseloigra »Moč uniforme« je tako kot Levstikov »Martin Krpan« del naše slovenske preteklosti, tako literarne kot zgodovinske. »Moč uniforme« je tržaškemu občinstvu še bliže, tako po geografskem značaju kot po spominu na polpreteklo dobo, ki je v mnogih naših ljudeh še živ, pri mlajših pa znan iz pripovedovanj.

»Moč uniforme« je označena kot burka. Mišlim, da je ne bi bilo potrebno niti tako imenovati, kajti ni tako zelo hrupno kričeča kot s slovstvenim izrazom imenujemo burko. Je veseloigra, je slika našega preteklega življenja in pojmovanja in čutenja naših ljudi. Je podoba naše vasi v polpretekli dobi, morda malo več kot vasi — nastajajoče gospode, kakor se je rojevala v naših trgih in predmestjih. To so ljudje, ki hodijo nekeje vzporedno s Cankarjevimi darčari in župani. Le da so ti iz naše neposredne okolice in da jih gleda Jaka Štoka s priprtim očesom in z nasmehom na ustih, Cankar pa z grenkobo v srcu in z ostro satiro.

Zato ne bi pristopil k oživitvi Štokovega dela z grotesknim namenom, kot je to delno storil Mario Uršič, ampak prej in bolj z realističnim pogledom na ta delček naše preteklosti. Prej bi stopil na tisto pot, ki jo hodi prof. Mahnič, ko oživlja s tankim poslušom za literarno in časovno preteklost naša literarna dela, kot pa po vzorih kakega današnjega filma. Saj če se z realistično zgodovinskim prijemom približaj času in ljudem, je vendar to nekaj tako toplega in našega, da se od srca lahko smeješ in uživaš, ko žive pred teboj ti ljudje. Lahko se jim smeješ in si svoje misliš, ne da bi jih odeva v grotesko.

No, vsakdo ima pač svoj pogled, tako moramo pustiti tudi Uršiču režijsko zamisel, ki se mu je zdela najprimernejša. Žal le, da celotna zamisel ni dosledno izvedena. Ali je to zaradi tega, ker predstava še ni bila dozorela, ali niso vsi igravci sledili režiserjevi roki. Režija je gotovo imela enoten pogled. Preden se dejanje prične, zagledamo preko vsega odra zastor z zasedbo in reklamnimi oglasi. Nato pride na oder pianist, ki izvaja na klavirju različne motive, spremlja pevce in delno tudi dejanje. To je izvirna misel, čeprav jo je Uršič že uporabil pri predstavi študija.

Zdaj nekateri igravci nastopajo in oblikujejo svoje vloge groteskno, drugi povsem realistično. Ali pa v nekaterih prizorih prehajajo bolj v groteskno, v drugih manj ali pa sploh ne. Povsem realističen je na primer Kožuh Danila Turka, pa Jernej Dušana Jazbeca, delno Cviren Silvija Kobala in Agata Rodoškove, skoro vedno Bogatčev Milek in Slak Staneta Raztresena, pa eksekutor Ad. Rustje in delno Liza Lidijske Kozlovičeve.

Mnogo bolj groteskno podobo je ustvaril Cavazza kot Majer, precej Jožko Lukeš župana in Stane Starešinič Pečka, Alojz Milič pa Trčka. Tako se zdi, da v vsem tem ni bilo enotne poti in bi bil verjetno učinek večji, če bi ostali pri navadni, dobro zaigrani ljudski igri. Saj je na primer dekla Liza čisto navadno kmečko dekle in ne dama, kot jo je skušala karikirati Lidijska Kozlovičeva. In ali ni bil še najbolj blizu času in je najbolj ugajal Silvij Kobal kot krojač Cviren ali pa zelo realistični Kožuh Danila Turka — dedec kot je, naraven po nastopu in mišljenju.

V celoti se je ves ansambel potrudil in odigral predstavo živo, zavzeto in prizadevno. Vedeti moramo, da so vse vloge izredno hvaležne in da je treba le dobre volje in mora predstava uspeti. Štoka, ki je bil sam režiser in igravec, je opisal vse osebe žive v značaju in dialogu.

Posebej je treba omeniti podobo krojača Cvirna, ki jo je igral Silvij Kobal. To je bila spet vloga, pisana prav zanj. Najbrže je to ena izmed vlog, ki bi si jo igravec izbral za kak svoj jubilej. Naraven je in smešen obenem, topel v izrazu in prijeten v pripovedi. Tudi Agata je hvaležna vloga. Zlata Rodoškova jo je odigrala morda malce preresno in preveč kot mestna dama; žal glasovno ne pride njena igra tako do izraza, kot bi lahko. Prijetno podobo Mileka je zaigral Silvij Bogatec, tako v nastopu kot prepričljivem izrazu. Boris Cavazza, ki se je letos pridružil tržaškemu ansamblu, kaže igravsko

nadarjenost. Njegov agent je dosledno grajen, izraziti tako v celotni mimiki kot v dikciji. Morda tudi pri njem ni prišel povsem do polnega učinka glasovni izraz. Ostale igravce smo omenili že prej.

Verjetno bi bila predstava še bolj učinkovita, če bi bila povsem dozorela. Da ni bila še godna, je dokaz tudi precejšnja disharmonija pevskih vložkov, ki se jih naše gledališče na noben način ne bi smelo privoščiti. A kakor smo rekli, je veseloigra zelo hvaležno pisana in ko bodo po prvih predstavah vloge nekoliko bolj dozorele, bodo predstave naši ljudje radi gledali.

Posrečeno sceno je zamislil Demetrijski Cej, zastor pa Uroš Vagaja. Nekakšen krst je doživela kot kostumografka Marija Vidau, ki je tokrat prvič samostojno oskrbela kostume nastopajočim. Bili so v slogu časa in značajeve. Glasbeni motivi, ki jih je izvajal že priznani pianist Aleksander Rojc, so Vogričevi.

Gledališki list je končno dovil pravo podobo tovrstne publikacije z resno vsebino. J. P.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU Kulturni dom

V soboto, 6. decembra ob 20.30 - Abonma red »A«
(prva sobota po premieri)

V nedeljo, 7. decembra ob 16. uri - Okoliški abonma

V ponedeljek, 8. decembra ob 16. uri

JAKA ŠTOKA
burka s petjem v treh dejanjih
MOČ UNIFORME

V foyerju balkona je odprta grafična razstava skupine ateljeja Avgusta Černigoja. Razstava bo odprta do 15. decembra vsak dan od 10. do 12. ure in od 17. do 19. ure ter ob vseh predstavah in prireditvah v Kulturnem domu.

Prodaja vstopnic ob delavnikih od 12. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav; ob nedeljah in praznikih eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma; rezervacije na tel. 734-265.

Odkritje prave Prešernove slike

Zadnja številka »Nedeljskega dnevnika« je prinesla posebno prilogo na štirih straneh, ki je pomenila resnično senzacijo v slovenskem kulturnem življenju. Na prvi strani priloge je namreč celostranska reprodukcija risbe, ki prikazuje pesnika Franceta Prešerna iz leta 1838, ko je bil Prešeren star 38 let, torej na vrhuncu svoje moške moči in pesniške ustvarjalnosti. Risbo je narisal njegov prijatelj in kolega v družbi, s katero je Prešeren rad pokrokal po ljubljanskih gostilnah, slikar Franz Kurz - Goldenstein, umetnik romantične smeri, ki je deloval na Kranjskem v letih od 1835 do 1867. Bil je tudi dober prijatelj Poljaka Kotytka, Prešernovega znanca, sodelavca pri zbiranju slovenskih ljudskih pesmi in kolega pri krokih. Celotno slikarjevo ime se je glasilo: Franz Seraph Ritter von Kurz zu Thurn und Goldenstein.

Kot znano, je doslej obstajala kolikor tolikor avtentična Prešernova slika iz leta 1850. Tudi to sliko je naslikal Kurz - Goldenstein, a po spominu, ko je bil Prešeren že mrtev. Četudi je verjetno, da je slika precej točna, nam vendar kaže Prešerna takšnega, kakršen je bil v zadnjih letih pred smrtjo, ko je bil že bolan in telesno precej propadel. Zaradi bolezni je postal namreč precej zabuhel. Imel je, kot znano, vodenico. Podoba iz leta 1838 pa ga kaže mladostnega, slokega in lepega. Goldenstein je zelo verjetno napravil tisto skico Prešerna za pripravljajočo se izdajo slovenskih ljudskih pesmi, potem pa je pozabil nanjo, ali pa ji ni pripisoval važnosti, ker je ni dokončal. Zdaj jo je odkril v njegovih ohranjenih mapah profesor Marko Marin, predavatelj na Akademiji za gledališče, film, radio in televizijo v Ljubljani. Iz ljubezni do Prešernove poezije se je začel vneto zanimati za vprašanje njegove upodobitve. Bil je prepričan, kot tudi razni drugi slovenski kulturni zgodovinarji in prešernovci, da mora obstajati kaka prava Prešernova podoba, portret ali dagerotipija, poleg znane Goldensteinove slike iz leta 1850. Končno se mu je posrečilo najti narisano podobo Prešerna, ki je silovito razveselila vse kulturne Slovence. Svoje odkritje pa je objavil šele zdaj, ko je razpršen vsak dvom, da je podoba res Prešernova.

Najuglednejši slovenski umetnostni zgodovinar, dr. France Stelé, je zapisal o Marinovem odkritju med drugim naslednje: »...Marinovo odkritje v zapuščini Franza Kurza - Goldensteina pomeni resnično bombo...«.

Najuglednejši slovenski umetnostni zgodovinar, dr. France Stelé, je zapisal o Marinovem odkritju med drugim naslednje: »...Marinovo odkritje v zapuščini Franza Kurza - Goldensteina pomeni resnično bombo...«.

Na vprašanje nekega čačnikarja: »Povejte, prosim, nekaj pripomb nekaterih slovenskih kulturnih mož, ki so že videli novo podobo?« je prof. Marko Marin povedal:

»Kot že rečeno, so novo Prešernovo podobo videli samo izbranci. Videl jo je Josip Vidmar, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Za vse življenje si bom zapomnil to srečanje. Josip Vidmar je vzel novo sliko v roke, jo dalj časa opazoval, potlej pa rekel vprašujoče in hkrati začudeno, pa vendar vznemirljivo predse: »Vi ste to našli — da sem jaz še to dočakal.« Dr. Anton Slodnjak pa je rekel: »Kdo pa je takrat še lahko bil v Avstriji tako velik mož, kakor je bil Prešeren?«

Sodobno kmetijstvo

Bolgarsko povrtninarstvo

Bolgarskemu povrtninarstvu zelo koristijo izsledki in izkušnje, do katerih so prišli v zadnjih dvajsetih letih tako proizvajalci kot tudi raziskovalci semen in povrtnin. Bolgarija ima odlične naravne pogoje za pridelovanje paradižnika, paprike, cvetače, fižola v stročju, graha, solate, gumaric, korenja itd. Kontinentalno podnebje z vlažno pomladjo, suhim in toplim poletjem ter milim jesenskim vremenom omogoča zelo visoke donose. Proizvodnja je izključno v rokah kmetijskih zadrug in državnih obratov. Proizvodnjo nenehno spremljajo znanstvene raziskave, ki tako dopolnjujejo izkušnje starih bolgarskih vrtnarjev, ki so znani po vsem svetu. Doprinosa znanstvenega raziskovanja se kaže v novih sortah, v novih pridelovalnih tehnikah, v novih namakalnih postopkih, v uporabi kemičnih sredstev, ter v mehanizaciji vrtnarske proizvodnje. S pomočjo selekcije so dobili mnogo zelo kvalitetnih povrtnin, ki so primerne tudi za daljše prevoze in večkratno manipuliranje. Posebno pozornost so Bolgari posvečali iskanju sort, ki bi ustrezale zahtevam predelovalne industrije.

Največji uvozniki bolgarskih povrtnin so Sovjetska zveza, obe Nemčiji, Češkoslovaška, Anglija ter Avstrija. Najbolj cenijo zgodnje paradižnike, vložene paradižnike ter marinirano rdečo papriko. Bolgarija zavzema danes prvo mesto na svetu tako glede proizvodnje kot tudi izvoza svežih paradižnikov.

Zelo se uveljavlja paprika, ki jo pridelujejo v raznih sortah. Znano je, da je rdeča paprika za črnim ribezom najbolj bogata na vitaminu C. Sicer niso še vsi potrošniki poučeni o njenih vrtilinah ter še naprej kupujejo zeleno papriko, ker so prepričani, da rdeča paprika ni nič drugega kot stopnja prave zrelosti, ki jo doseže navadna zelena paprika — žge, kar pa ni res, nasprotno, rdeča paprika je bolj sladka ter okusnejša od zelene. Rdeča paprika v raznih vrstah in sortah ne bi smela manjkati na naših mizah.

V pridelovanju povrtnin ne poznajo Bolgari nobene sezone več. Od junija do decembra pridelujejo povrtnine na prostem, od decembra do junija pa v rastlinjakih.

ZORZIJEVA POSKUSNA POSTAJA

Znana semenarna »Zorzi sementi« iz Padove je pripravila nekaj poskusnih zemljišč, katere je opremila tudi z rastlinjaki. V njih gojijo nove povrtninske vrste in sorte, ki jih nenehno proizvaja sodobna tehnologija v znanih inštitutih za rastlinsko genetiko v Italiji in drugod.

ZADRUGE LAHKO ODPREJO LASTNE MESNICE

Prašenje glede prodaje mesa in ustanavljanja trgovin na drobno obravnava zakon z dne 9.2.1963 in spremeni veljavni zakon z dne 14.6.1964 št. 477, člen 1, ki določa, da tako posamezni kmetovalci kot tudi zadruge lahko prodajajo svoje pridelke brez običajnega dovoljenja. Dovolj je, da zakoniti predstavnik zadruga naslovi prošnjo na župana, kateri je dolžan izdati dovoljenje v teku 15 dni, potem ko se je prepričal o upoštevanju veljavnih higienskih predpisov.

Zeleni načrt izrecno omenja možnost delnega prispevka za tovrstne pobude, in

sicer do največ 50 odst. dopustnih stroškov. Za kritje preostalih izdatkov pa zakon predvideva plačevanje obresti pri najemanju dolgoročnih kreditov.

HOECHSTOVI PROIZVODI V KMETIJSTVU

Zahodnonemška tovarna Hoechst je preizkusila znano tkanino »Trevira« v kmetijstvu in sicer za velikanske vreče pri prevažanju in spravlanju močnih krmil in tudi za silose, ki jih lahko postavijo na kateremkoli mestu kmetijskega obrata.

SADJE IN ZELENJAVA

Družba STIMATI pripravlja nekaj poskusnih prevozov sadja in zelenjave s kontejnerji najprej preko ladij iz Catanie v Trst in preko železnice ali tovornjakov iz Trsta v München. Iz tržaškega povrtninsko-zelenjavnega centra naj bi odposlali približno 700.000 ton pridelkov. Sadje in zelenjavo nameravajo pošiljati iz Trsta predvsem v države Srednje Evrope, torej predvsem v Nemčijo, Avstrijo, Češkoslovaško, Madžarsko, Poljsko ter Jugoslavijo.

—0—

OBVESTILO

Vrtnarjem - cvetličarjem sporočamo, da bo tržaška zbornica za trgovino, industrijo, obrtništvo in kmetijstvo razdeljevala gomolje gladiol — mečkov holandskega uvoza ter sadike belgijsko - francoskega uvoza s prispevkom 50 odstotkov nakupne cene.

Prednaročila se sprejemajo pri gmetijskem nadzorništvu v Trstu - ulica Ghega št. 6, od 1. decembra dalje.

Naročilo se bo lahko najmanj 1000 čebulic gladiol in sicer v najmanjši meri 250 za vrsto ali sorto ter najmanj 100 sadike vrtnic.

Polovični znesek nakupne cene bo treba plačati pri blagajni trgovinske zbornice v sobi št. 11 na Borznem trgu, št. 2 in sicer takoj ob naročilu.

Naročila se bodo sprejemala, dokler ne bo izkoriščena celotna vsota, ki je na razpolago za ta namen.

NADZORSTVO NAD ROJSTVI

Na simpoziju o družinskem načrtovanju, ki je bil pred kratkim v Dornbirnu v Avstriji, je bilo med glavnimi referentoma univ. prof. Hussleinom, predstojnikom dunajske II. univerzitetne ginekološke klinike, in teologom moralke patrom Albertom Zieglerjem doseženo popolno soglasje glede nadzorstva nad rojstvi kot sredstvu za odgovorno družinsko načrtovanje.

Referenta sta soglašala tako glede bistva problema kot tudi glede metode, in sicer, da je nesprejemljivo pojmovanje, da mora biti vsak spolni akt namenjen razmnoževanju in da je vprašanje metode drugega pomena, če priznamo pravico do preprečevanja zanositve. Za zdravnika bi to potemtakem pomenilo svobodo pri posvetovalnem delovanju, za teologa pa dolžnost, da podvomi v pravilnost papeške okrožnice »Humanae vitae«, če bi se izkazalo, da je pomanjkljiva.

Referenta sta se strinjala tudi glede vrednotenja posameznih metod za preprečevanje zanositve. Oba sta poudarjala pozitivno vlogo, ki jo ima vzdrževanje, toda vprašanje o načinu preprečevanja zanositve, naj bi obravnavali posamezno od primera do primera.

ŠPORT MED NAŠO MLADINO

Borovci dobri, a bili bi lahko najboljši

Preteklo soboto zvečer je bila tesna in za tako važna srečanja povsem neprimerna telovadnica v ulici della Valle spet nabito polna. Z nestrpnostjo smo pričakovali, kako se bodo Borovi odbojkarji odrezali proti šesterki Olimpia iz Vercellija, ki ima za seboj že večletno tradicijo v A ligi in je sicer lani zdrknila v B ligo, ima letos trden namen, da spet napreduje v elito italijanske odbojke. Do srečanja z Borom so bili odbojkarji iz Vercellija v treh odigranih srečanjih še nepremagani in so tudi v Trst prišli verjetno s prepričanjem, da jim bo uspelo odnesti obe točki, pa čeprav po ostri borbi, ker jih je Bor z gladko zmago na tujih tleh v Turinu že opozoril, da ni iz muh. Kdor je pričakoval, da bo lahko užival napeto in razburljivo borbo, je moral razočaran domov, ker se je proti vsakemu pričakovanju moštvo gostov izkazalo za povsem nedoraslo blesteči igri naših fantov. Borova šesterka, ki je temeljila na odlični igri obeh Veljakov, Plesničarja in Fučke, je takoj v začetku našla pravi ritem in inspiracijo, tako da gosti v prvih dveh setih sploh niso prišli do besede. Šele v zadnjem setu, ki so ga vseeno morali prepustiti »plavim«, so nudili nekoliko boljši odpor, ker so Borovci nekoliko popustili a na koncu spet odlično pritisnili. Skratka gladka zmaga naših fantov, ki igrajo vse bolj in imajo že letos vse možnosti, da se prebijejo v A ligo. Fučki na srečo ni treba zaenkrat k vojakom, ker so mu odložili vpoklic, kmalu se pa vrne Orel, ki ves čas vojaščine z uspehom nastopa za moštvo Esercito v A ligi. Orel bo Boru, ki zaenkrat sloni le na šestih dobrih in vigranih igralcih, v tako napornem prvenstvu res krvavo potreben in koristen. Ko pišem te vrstice, imam pred seboj tržaški italijanski dnevnik, katerega poročevalec z zadoščenjem poroča o presenetljivi igri tržaških Gasilcev proti italijanskim prvakom ekipe Bumor iz Parme in hvali poleg Čeha Kovarika, ki letos igra za tržaško moštvo, predvsem odlično igro Pavlice, Walterja Veljaka in Grilanca. Vsi trije so Slovenci, dva sta zrasla v Borovih vrstah, tretji

pa je igral svoj čas za Kras. Zakaj ne igrajo za Bor? Z njimi bi imeli tržaški Slovenci ne samo ekipo v A ligi, ampak bi se celo borili povsem upravičeno in z vsemi možnostmi za osvojitve naslova italijanskega prvaka.

In še enega odličnega odbojkarja imamo, ki ne nastopa za slovensko moštvo, za Bor, čeprav bi si gotovo to želel. Mislim na Guida Neubauerja, ki bo prihodnjo soboto sprejela v svoje goste Borovce v prvem letošnjem derbiju B lige. Slovensko odbojgarsko moštvo, ki bi lahko razpolagalo z naslednjimi odličnimi atleti: Sergijem, Walterjem, Klavdijem Veljakom, Pavlico, Neubauerjem, Orlom, Plesničarjem, Fučko, Uršičem, Vodopivcem in Grilancem, ne bi, po mojem skromnem mnenju imelo primerne konkurence v Italiji, kljub tujcem, večinoma Čehom, ki jih ima že skoraj vsako italijansko moštvo A lige. Si predstavljate, kaj bi to pomenilo za slovensko manjšino v Trstu, in sploh v zamejstvu? Kdo je kriv, da do te združitve ni prišlo? Samo posamezniki, ki so raje šli k italijanskim društvom, ali so vzroki drugje? In zakaj so pogoji pri Boru tako slabi, da so morali naši odlični športniki k italijanskim društvom, potem ko so si pri nas naredili kosti? Zakaj so pri teh društvih tudi ostali? So res šli samo za zaslužkom, ali bi jih njihova narodna zavest spet privedla v naše vrste, če bi bili pogoji pri Boru, zaenkrat še vedno našim primarnem društvu, drugačni? Ne smemo se zadovoljiti s tem, kar imamo, če bi pa lahko imeli neprecenljivo več. Bor, oziroma Borovo vodstvo se mora zavedati odgovornosti, ki jo nosi pred vso slovensko manjšino.

Na prihodnjem občnem zboru, ki bo, upajmo, čimprej sklican, pa čeprav izreden, naj Borovi člani dobro premislijo, koga bodo volili. Hočemo v odbor navdušene, zrele, narodno zavedne ljudi, ki bodo samo športniki.

Politiki naj se bavijo s politiko.

V športnih organizacijah jih ne potrebujemo. Pa brez zamere.

Edi Košuta

ZANIMIVA »OKROGLA MIZA«

(Nadaljevanje s 4. strani)

temveč predvsem dejstvo, da bi takšno sodelovanje omogočilo tudi izoblikovanje nekega odnosa med slovensko in italijansko kulturo. Ti odnosi — je nadaljeval govornik — morajo biti na ravni enakopravnih sodelujočencev, takih torej, ki se med seboj spoštujejo in ki so voljni ter pripravljeni, da drug od drugega sprejemajo, kar je dobrega in plemenitega. S pridružitvijo ustanovi ARCI — je zaključil Spetič — bi se omogočilo tudi posredovanje slovenske kulture italijanskim delavskim množicam in hkrati tistim Slovencem, ki so danes daleč od slovenske kulture.

Po izvajanju obeh govornikov se je razvila živahna in zanimiva razprava, med katero je več udeležencev razvijalo misel, ali bi ne bilo najbolje, če bi vse slovenske prosvetne organizacije v Italiji odločno pričele akcijo za ustanovitev takšne ustanove, kot so ARCI, ACLI in ENAL, ki bi morala nato uživati enake pravice kot omenjene italijanske organizacije. S tem bi tudi prenehale vse diskusije o umestnosti vključevanja v italijanske ustanove in bi hkrati ne bilo vzrokov za spore ter razne medsebojne očitke.

VABILO

KASTA vabi svoje člane in prijatelje na predvajanje filmov svojega člana Aljoše Žerjale, ki bo v petek 28. 11. t. l. v Kulturnem Domu, z začetkom ob 20,30.

F.J. * 12 S M R T V POMLADI

»Ne zaradi tega... Zaradi drugih stvari...«

»In si prepričan, da veruješ?«

»Prepričan. Verujem. Morda bolj z nagom ali s čustvom, kot z razumom... A tudi z razumom, če prav pomislim..., je rekel.

»Če ti veruješ, potem se ne bom več tako bala smrti«, je rekla. »Potem morda le je neko življenje po smrti. Mislim, da ti ne bi veroval, če ne bi bilo ničesar, v kar bi mogel verovati. Zdiš se mi tako... tako... ne vem, kako bi rekla, manjka mi izraz... no, človek, ki gotovo ne bi veroval, če bi vedel, da mora nekaj biti, v kar lahko veruješ... Tako siguren se zdiš v vsem, kar delaš... in tako miren. Čisto drugačen si, kot midva z Rudijem... Midva si vzameva vse k srcu.

»Najbrže preveč.«

»Toda drugačna ne moreva biti. In tudi nočeva biti. Rada se imava takšna, kakršna sva in kakršna sva se spoznala. Jaz bi le rada, da bi bil Rudi srečnejši...«. Za hip je pomolčala. »Če bi jaz umrla, bi morda našel kakšno drugo ženo, ki bi bila bolj zdrava in s katero bi imel otroke... Toda tega si ne morem niti predstavljati... in si tudi nočem predstavljati.« Nenadno je zajokala.

»Anica, kaj je vendar nocoj s teboj?« jo je stresel za roko. »Kaj te prijemlje? Saj se ni nič zgodilo, da bi se predajala takim črnim mislim.«

»Oprosti, najbrž so mi odpovedali živci,« je rekla čez hip in se skušala pomiriti.

»Govoril bom z Rudijem,« je rekel. »Bolje bo, če pusti tiste stvari, že zaradi tebe. Dozdej nisem vedel, da je tako vpleten v tiste zadeve.«

»Ne, ničesar mu ne smeš reči. Obljubi mi, da mu ne boš!« se je skoro prestrašila. »Morda bi mislil, da sem te jaz nagovorila k temu. On pa mi v vsem zaupa, ker ve, da držim z njim. Če bi ne počenjal tega, kar počenja, bi ne bil srečen. Vsak človek ima svojo srečo. Njegova sreča je v tem, da dela, kar mu narekuje vest. Če pa bi se on čutil nesrečnega in bi moral zaničevati samega sebe kot plašljivca in oportunisto, bi bila tudi jaz nesrečna.«

Tine je molčal.

»Obljubi mi, da mu ne boš nič rekla,« je prošila.

»Prav. Ničesar mu ne bom omenil o tem.«

Stisnila je njegov laket k sebi. Kar čutil je, kako ji je odleglo.

»Najbolje, da se vrneva,« je dejal čez hip.

Ko sta se vračala, je rekel:

»V kraikem bom moral proč.«

»Kdaj?«

»Čez nekaj dni. Vpisal se bom na univerzo.

»Škoda. Ampak zate bo boljše, če greš na univerzo,« je rekla. »Tudi Rudija sem precej časa silila, da bi napravil višjo gimnazijo kot privatist in se nato vpisal na univerzo. A pravi, da nima časa. In ga zares nima.«

»Najbrž res. Toda taka sva pač... ali pa so naju taka naredili.«

Ni ji odgovoril. Vedel je, da je življenje Rudija toplo že odkar je bil na svetu, toda o Aničinem prejšnjem življenju ni vedel skoraj nič, razen kar je bil tu pa tam ujel v kakšnem pogovoru z njima. Tudi Rudi je bil nezakonski sin in spominjal se je, da je nekoč prodrlo tudi do njega šušljanje med součenci, da ga je imela njegova mati z župnikom, pri katerem je služila za dekle ali kuharico. In tisti župnik ga je baje tudi poslal v srednjo šolo. Toda morda je nastala tista govorica samo zato, ker se je župnik zanimal za pridnega in nadarjenega fanta ter mu omogočil, da se je vpisal v gimnazijo.

Spominjal se je, kako se je vozil s svojim kolesom, ki je bilo že tedaj staro, v šolo, droben, črnolasi in vedno nasmejan, da so se mu delale jamice v licih. Nikoli ni imel površnika ali dežnega plašča; če je deževalo, je samo nizko sklonil glavo na kolesu, in če je bilo mraz, je imel vrat in obraz zavrt z zelenim volnenim šalom, ki mu je segal skoro do oči, roke pa so mu tičale v palčnikih iz debele modre volne. Le kadar je močno snežilo in je ležal po cestah novozapadel sneg, ker jih še niso utegnili splužiti, ali pa jih je sneg že spet nanovo zamedel, se je prikazal v šolo brez kolesa. Prišel je peš, kakor je hodil tudi Tine peš, le da je imel sam precej bliže, Rudi pa je moral hoditi morda dve uri ali še več do mesta. Toda to se ni zdelo nikomur nič čudnega. Nihče ga tudi ni vprašal, kdaj se vrne domov in kdaj bo obdeval ali kam bo šel opoldne jest, kadar je moral zaradi popoldanskega pouka ostati v mestu tudi čez opoldanski čas. Čeprav nista nikoli govorila o svojih domačih razmerah, je ustvarila zavest, da sta oba nezakonska in iz revnega okolja, med njima občutek neke tihe vzajemnosti, ki je postajala s časom prijateljstvo.

(Dalje)

Uspešen zaključek druge odprave na Luno

V ponedeljek zvečer se je srečno končala druga ameriška odprava na Luno. Trije vesoljci Bean, Conrad in Gordon so srečno pristali na južnovzhodnem Pacifiku, komaj malo več kot štiri kilometre od ameriške letalonosilke »Hornet«, ki jih je pričakovala. Vse je poteklo gladko. Tako gladko, in po programu, da se mnogim dozdeva, da je tak polet na Luno malenkost. V resnici pomeni vrhunski dosežek človekove znanosti in tehnike, pa tudi človeškega poguma, izvežbanosti in praktične inteligence. Zadostovalo bi, da odpove kakšna malenkost, pa bi se odprava končala s tragedijo.

Tudi tokrat je bilo slišati kritike, češ da gre preveč denarja za take nekoristne odprave v vesolje. V resnici odprava sama ne prinaša koristi, pač pa ima za človeštvo posredno — in bo imelo v bodočnosti še bolj — ogromne koristi od tega, ker pride delo znanosti za uspeh odprave prav tudi industriji, gospodarstvu in tehniki, ki direktno delajo za človeške koristi. Znanost in gospodarstvo, zdravstvo ter splošni napredek so danes s tisoč nevidnimi vezmi povezani med seboj.

ZBOROVANJE PROSVETNIH DELAVCEV NA TRŽAŠKEM

Prejšnji teden je imel širši odbor Slovenske prosvete sejo, da je preveril zadnje sklepe ob začetku ljudsko-prosvetnega dela v novi sezoni. Delegati, ki so zastopali vse krožke in prosvetne organizacije iz mesta in okoliških župnij, so ugotovili, da se je prosvetno delo povsod živahno pričelo in so naredili načrt za delo v nadaljnjih mesecih.

Pozdravili so sklep, da je začel glavni odbor izdajati Prosvetni vestnik, ki bo seznanjal o delu in načrtih prosvetnih organiza-

cij ter koordiniral na ta način do neke mere tudi prireditve.

Pozdravil je nastop Zveze cerkvenih pevskih zborov v Kulturnem domu, kar je bilo mogoče storiti prvič. Glavni najemnik Kulturnega doma je Slovensko gledališče, to pa se je reorganiziralo tako, da so v izvršnem odboru zastopane vse slovenske politične in svetovno nazorne skupine tržaških Slovencev. Glavni odbor, ki je poročal o tem, je izrazil zadovoljstvo nad prvim korakom in izrazil željo, da bi temu nastopu sledili še drugi, ker je mnenja, da se mora demokratično razpoloženje in medsebojna strpnost med Slovenci na Tržaškem nadaljevati.

Posvetovanja delegatov bodo odslej pogostejša.

Novice po svetu

Jugoslavija in komunistična Kitajska sta obnovili diplomatske stike, ki so bili pretrgani enajst let. Do obnovitve stikov je prišlo po izjavi jugoslovanskih predstavnikov na željo Kitajske. Izboljšali so se zadnji čas tudi stiki med Jugoslavijo in Albanijo.

Predsednica izraelske vlade Golda Meir je pozvala sovjetsko vlado, naj prizna v Sovjetski zvezi bivajočim Judom pravico, da se izselijo v Izrael. Teh Judov je okrog tri milijone. Mnogi so že zaprosili za izraelski vizum, a sovjetske oblasti jim ne puste, da bi se izselili.

V Iraku še vedno obešajo »vohune«, čeprav manj očitno. Zdaj se je zvedelo, da so izvršili tam ob koncu septembra in v začetku oktobra spet osem sodnih umorov. Na dvorišču ječe v Bagdadu so obesili sedem Arabcev in enega Juda.